

Ameriške čete zavzele nemško trdnjavo na italijanski fronti

Sovjetske armade zasledile Mozyr, Kalinkoviči in čez 40 drugih naselbin v južnem delu Bele Rusije. Ozemlje pri Vinici pozorišče ljutih bitk med Rusi in Nemci. Velika zavezniška letalska ofenziva se nadaljuje. Čez tisoč bojnih letal in bombnikov bombardiralo francosko obrežje in nemška industrijska središča. Velike japonske izgube v bitkah z ameriškimi pomorščaki

Zavezniški stan v Alžiru. 17. jan.—Pehotne enote pete ameriške armade so naskočile nemško obrambno črto in zavzele goro Trocchio, zadnjo nemško trdnjavo pred Cassinom, kjer se odpira pot v Rim, se glasi naznanilo.

Naskoki na to trdnjavo so se pričeli zadnjo soboto z dveh strani. Na drugi strani Cassina je dolina s cesto, ki vodi v Rim. Cassino je ključna točka doline ob reki Liri.

Izgleda, da bodo Nemci iz boja pred odrezanjem zapustili dve milj dolga pas med vznožjem gore Trocchio in Cassinom in se umaknili na drugo bojno črto. Gora Trocchio dominira mesto Mignano-Cassino.

Druge čete ameriške armade prodirajo proti Cassinu od Cernare, strategične vasi, katero so zasledile zadnji teden.

London, 17. jan.—Berlin je naznanil, da so Rusi začeli novo ofenzivo proti nemški oboroženosti na ozemlju med Leningradom in jezerom Ilmenom in na severni ter severozahodni strani levele. Cilj te je okupacija pogorja, nemške vojaške baze, nekaj milj stran od tega jezera.

Berlinsko naznanilo trdi, da nemške kolone odbile prve naskoke na svoje pozicije.

London, 15. jan.—Čete ruske armade, kateri poveljuje general Konstantin K. Rokosovski, zasledile Mozyr in Kalinkoviči, južni nemški vojaški trdnjavi v južnem delu Bele Rusije, prole 20 milj daleč proti zapadu čez zamrznjenega pripeškega jezira in zadale strahovite zarce sovražniku, poročala Mozyr.

Na vzhodni strani Vinice v severozahodni Ukrajini so druge ruske kolone odbile nemške naskoke na svoje pozicije. Na čelu so bile sedem tisoč sovražnikov. Prve kolone so prodrle na ozemlje, 19 milj zapadno od Mozyra in zasledile čez 40 vasi in naselbin, med temi Skragalovo, Stepan in se približale Sepele, železniškemu križišču.

Pozorišče najljutjih bitk je bilo pri Vinici, kjer je v akciji svojo krilo armade generala F. Vatutina. Nemško vojsko je zagnalo vojaške čete v boj proti Rusom, da bi prodiranje sovjetskih kolon smeri železnice Odesa-Mozyr, reke Bug in Rumunije. So razbili čez sto nemških vojakov v bitkah na tej fronti.

Moskva poroča, da so Nemci bili največje protinapade na svoje pozicije, odkar so bili prvič nazaj na fronti na italijanski strani Kijeva, glavnega mesta Ukrajine, v novembru.

Nov protistavkovni načrt predložen

Kongresnik Smith
napadel Murrayja

Washington, D. C., 15. jan.—Zdaj, ko se je sentiment v kongresu glede opozicije proti Rooseveltovemu predlogu splošne konskripcije kristaliziral, je kongresnik Smith, reakcionarni demokrat iz Virginije, predložil dalekosežen protistavkovni načrt, zaen pa je udaril po Philipu Murrayju, predsedniku Kongresa industrijskih organizacij, in ga obdolžil kršenja pravil Connally-Smithovega protistavkovnega zakona.

Obdolžitev vsebuje pismo, katerega je Smith naslovil federalnemu justičnemu tajniku Biddle. V tem trdi, da Murray in odbor za politično akcijo CIO sta udeležena v zaroti, katere namen je kontrola splošnih volitev v tem letu.

Smith zahteva takojšnjo federalno preiskavo zarote. Biddle je odgovoril kongresniku, da bo justični departament preiskal zaroto in podvel primerno akcijo.

Murray ni hotel komentirati zadeve, toda predstavnik CIO je izjavil, da odbor za politično akcijo funkcionira v mejah pravil federalnega zakona. Smith je citiral Murrayjev članek, ki ga je objavil American Magazine in v katerem je rečeno, da so unije CIO prispevale \$700,000 v sklad politične akcije.

Hershey za ojačanje oborožene sile

Naborni uradi
dobili navodila

Washington, D. C., 15. jan.—General Lewis B. Hershey, direktor federalne naborne administracije, je naznanil, da se mora ameriška oborožena sila na morju in kopnem povečati za 1.800.000 mož do 1. julija tega leta. On je tudi napovedal, da bo več moških vpoklicanih v vojaško službo, čeprav opravljajo važna dela v vojnih industrijah.

Hershey je že dal zadevne instrukcije krajevnim nabornim uradom. Ti bodo morali skrbeti za izpolnitev nabornih kvot, da armada in mornarica dosežeta določeno število mož do prvega julija.

Po prvem juliju bo povprečno 300.000 moških poklicanih v vojaško službo mesečno, da nadomestijo vojake, ki so bili ubiti ali ranjeni v akcijah ali pa odpušteni iz armade. Hershey je priznal, da bodo nastale poteškoče v zvezi z rekrutiranjem.

Hershey je v razgovoru s časnikarji dejal, da je v Ameriki okrog 22.000.000 moških v starosti 18 do 37 let. Od tega števila jih služi v armadi devet milijonov, tri in pol milijona pa je bilo odklonjenih zaradi nesposobnosti in iz drugih razlogov. V razredu 1-A je zdaj milijon moških, ki bodo poklicani v vojaško službo, v razredu 3-A, katerega tvorijo očetje, pa 4.500.000.

**Dva osiščna diplomata
ubita v Sofiji**

London, 15. jan.—Radijske poročila iz Ankare, Turčija, pravi, da sta bila dr. Michael Arnothy, ogrski poslanik, in Teruo Nacija, japonski poslanik v Sofiji, Bolgarija, ubita, ko so zavezniški letalci bombardirali to mesto. Poročilo še ni potrjeno.

OGROMNA NEM- ŠKA SILA V BOJU S PARTIZANI

Glavne železniške zveze
v Jugoslaviji pre-
trgane

OFENZIVNE OPERA-
CIJE V BOSNI

Kairo, Egipt, 15. jan.—Polkovnik Vladimir Dedier, član štaba maršala Tita, poveljnika jugoslovanske osvobodilne armade, trdi, da je moral Hitler v največji krizi svoje armade, ko sleherni vojak šteje, zagnati več divizij v boj proti partizanom v Jugoslaviji kot v katero koli državo iz zemlje Rusije, čeprav je mislil, da je bila Jugoslavija poražena 1. 1941.

V tem momentu skuša 36 nemških in satelitskih divizij zdrobiti partizanske armade na sedmih frontah. To je že tretji Hitlerjev poskus. V januarju preteklega leta je Hitler zagnal armado iz 20.000 vojakov v boj proti partizanom. Večji del te z opremo vred bi bil moral deliti v Afriko na pomoč sili feldmaršala Rommela, ko je osma britska armada začela ofenzivo.

V drugem poskusu v poletju preteklega leta je Hitler zagnal dvanajst divizij, med temi sedem nemških, v boj proti Titovi sili. V bitkah, ki so sledile, so partizani ubili čez 20.000 sovražnikov. Partizani so vodili tudi uspešne operacije proti italijanski sili. Mussolini je moral držati v Jugoslaviji 20 divizij. V dveh letih bitk so Italijani izgubili 100.000 vojakov.

Partizani se tudi zdaj odločno bore proti nemški vojaški premoči, opremljeni s tanki in drugim modernim orožjem. Pretrgali so pet glavnih železniških zvez in največje Kruppove tovarne na Balkanu več ne izdelujejo topov za Hitlerjevo armado. Mnogo nemških ladij z rumenskimi žitom in oljem leži na dnu reke Donave. Velika premogovna polja pri Kakanju, ki so zalagala s premogom nemški železniški sistem na Hrvaškem, so uničena. Partizanske enote so vodile ofenzive proti največjim nemških vojaškim bazam v Jugoslaviji. Oddelki petega partizanskega zbora so prebili po ljutih bitkah obrambno črto pri Banjaluki, kjer je glavni stan druge nemške oklopne armade, in zadale težke udarce sovražniku, čeprav niso mogli obdržati te baze.

Osvobodilna armada stalno narašča in šteje zdaj skoraj 300.000 mož in žensk. Ta je osvobodila polovico Jugoslavije.

London, 15. jan.—Glavni stan maršala Tita poroča, da partizanske enote vodijo ofenzivne operacije proti nemški sili v Bosni. Izvršile so več napadov na nemške zalagalne črte in vrgle sovražnika, ki je skušal udrjeti v osvobodjene kraje, nazaj. Jugoslovanski krogi v Londonu pravijo, da skuša ojačena nacistična armada prebiti partizanske obrambne linije v Dinarskih Alpah in s tem razcepiti glavne sile Titovih partizanov.

Svedski tankerji zalagajo nemške podmornice

London, 15. jan.—Ruska obdolžitev, da švedski tankerji zalagajo nemške podmornice, katere operirajo na Baltičnem morju, s kurivom, je bila ponovljena, ko je list Aftonbladet naznanil sklenitev nove pogodbe med Švedsko in Nemčijo. Detalji pogodbe, ki je bila pravkar podpisana v Stockholmu, niso znani. Prvo obdolžitev, da švedski tankerji zalagajo nemške podmornice s kurivom, je Moskva izrekla v novembru preteklega leta.

Domače vesti

Oblaki in posdravi
Chicago. — John Cherway mlajši iz Brooklyna, N. Y., ki služi v mornarici, je 14. t. m. obiskal gl. urad SNP in uredništvo Prosveta.

Is Sheboygana
Sheboygan, Wis. — Pred dnevi je umrl John Čebašek, star 60 let in doma iz Gornjih Perničev pri Medvodah. V Ameriki je bil 32 let in v Newportu, Wash., zapuščal sestro, v starem kraju pa hčer, če še živi.

Is Minnesota
Ely, Minn. — Prve dni januarja je tukaj umrl Anton Perme, po domače Štebernik. Zapuščal bolno ženo. — Dan pred božičem sta bila po avtu povožena Frank Sekula in Jack Mulec; odpeljana sta bila v bolnišnico. — John T. Grahek se že dalj časa nahaja v zavodu za jetiče. — Jos. Košak, lastnik gasolin-ske postaje, je bil imenovan za elyškega župana, ko je prejšnji župan John Kapš z novim letom nastopil službo sodnika. Anton Zupanc iz Chandlerja je bil imenovan za aldermana.

Is Clevelanda
Cleveland. — Dne 12. jan. je po dolgi bolezni umrla Johana Vidervol, roj. Hrovat, stara 74 let in doma iz Dolenje vasi pri Ribnici. V Ameriki je bila 48 let in zapuščala moža, tri sinove, štiri hčere, 12 vnukov in tri sestere.

Nesreče v vojnih industrijah

Okrog 36,000
delavcev ubitih
v dveh letih

Chicago, 15. jan. — V prvih dveh letih vojne se je v ameriških vojnih industrijah pripetilo 4.500.000 nezgod od odrgnenih prstov do smrtnih slučajev. V tem času je bilo okrog 36.000 delavcev ubitih in 200.000 poškodovanih pri delu v industrijah. Da se zmanjša število nesreč, so bili naznanjeni posebni tečajji v čikaških šolah. Oni, ki se jih hočejo udeležiti, se lahko registrirajo od sedme do devete ure zvečer od ponedeljka do petka prihodnji teden v prostorih John Marshall Law School, Austin High School in Lane Technical High School. Pouk o varnosti pri delu se prične 31. januarja na podlagi programa, ki ga sponzorira odbor za ohranitev in zaščito delovne sile v vojnih industrijah.

Theodore O. Meisner, varnostni direktor American Can Co., ki nadzira delo 153 agentov v Wisconsinu, Illinoisu, Michiganu in delu Indiane, bo izvajal program v Chicagu. Z njim bo sodeloval Ernest S. Beaumont, varnostni šef Peoples Gas Light & Coke Co., ki je načelnik za Illinois. Pod njegovim nadzorstvom je 63 agentov, med temi 28 v Chicagu.

Agentje bodo obiskovali nove tovarne in stare, ki so udeležene v proizvodnji vojnega materiala. V Illinoisu je 938 študentov, ki posejajo razrede dva večera v tednu že dvanajst tednov. "Preprečitev nesreč na proizvodnem polju so prav tako potrebne kot na bojiščih," je dejal Meisner. On se je začel zanimati za delo, ki ga sedaj vrši, ko je ugotovil, da je bil odstotek nesreč in nezgod v vojnih tovarnah v preteklem letu večji od onih na frontah.

Vojni department preklical kontrakte

Washington, D. C., 15. jan. — Vojni department je že preklical vojne kontrakte s kompanijami v vsoti šest milijard dolarjev. To je razkrila delavska tajnica Frances Perkins pri zaslišanju pred senatnim odsekom, čigar načelnik je senator Murray, demokrat iz Montane.

Poljska vlada zavr- nila ruski predlog

Apel na Anglijo
in Ameriko za
posredovanje

London, 15. jan.—Poljska ubežna vlada je sinoči objavila deklaracijo z zavrnitvom ruskega predloga o začrtanju nove meje ob Curzonovi liniji, zaeno pa je naglasila, da je pripravljena na pogajanja s sovjeti o vseh vprašanjih, nanašajočih se na ureditev meje med Poljsko in Sovjetsko unijo.

Poljska vlada je apelirala na Veliko Britanijo in Ameriko za posredovanje in udeležitev diskuzij. Njena deklaracija je odgovor na proglas Moskve glede aneksije zapadne Ukrajine in Bele Rusije. To ozemlje je imelo priti pod Rusijo na podlagi linije, katero je začrtal lord Curzon, britski zunanji minister, v decembru 1. 1919.

Poljska vlada ni v svoji deklaraciji direktno komentirala ruskega proglasa o novi meji, apelirala pa je na Veliko Britanijo in Ameriko za posredovanje v svrhu rešitve problema, da se ugodi pot vzpostavitvi prijateljskih odnosov med njo in Sovjetsko unijo. "Poljska vlada je prepričana, da je sporazum zaželjiv v interesu Združenih narodov in zmage ter prijateljskih odnosov v Evropi v povojni dobi," pravi deklaracija.

Deklaracija je bila objavljena po dolgem posvetovanju članov poljske vlade in razgovorih med njimi ter uradniki britanskega zunanjega ministrstva. Vlada zdaj napeto čaka odmeva iz Moskve na svojo deklaracijo. Upanje je, da bo konflikt izravnal. **Washington, D. C., 15. jan.**—Državni department je naznanil, da je prejel apel poljske ubežne vlade za posredovanje in pomoč pri reševanju poljsko-ruskih problemov in da mu bo posvetil vso mogočo pozornost. Člani kongresa niso hoteli komentirati apela.

Zagovornik Dreyfusa in njegova žena umorjena

Bern, Švica, 15. jan.—Nemška časniška agencija poroča, da sta bila profesor Viktor Basch, bivši predsednik Francoske lige za človeške pravice in njegova žena umorjena na cesti šest milj nad Lyonom, Francija. Basch je bil eden izmed zagovornikov Josepha Dreyfusa, žida in častnika v francoski armadi, ki je bil obtožen izdajstva.

Knox priporoča vojaško vezbanje

Cleveland, O., 15. jan.—Mornariški tajnik Frank Knox je v svojem govoru priporočal splošno vojaško vezbanje ameriške mladine, da se odpravi telesne hibe, katere je vojna razkrila pri fantih. Vojaškemu vezbanju naj bi se podvrgli vsi fantje v starosti 17 in 18 let. Knox je prejel izjavo, da še ni izglede na nobeni fronti za hitro zmago zavezniških armad.

Mornarica priznala potop rušilca

Washington, D. C., 15. jan.—Mornarični department je priznal, da so japonski letalci potopili ameriški rušilec Brownson v bližini Nove Britanije in da se je 206 članov posadke rešilo, ni pa razkril števila izgub. So di se, da je posadka štela čez 250 mož.

Dvanajst ubitih pri koliziji vlakov

Novice, Tex., 15. jan.—Najmanj dvanajst oseb je bilo ubitih in do sto ranjenih, ko je vojaški vlak treščil v potniškega. Med žrtvami so bili trije vojaški.

OPOZICIJA PRO- TI KONSKRIP- CIJI NARAŠČA

Senator Truman in dru-
gi obsodili načrt

ROOSEVELT PRED-
LOŽIL PRORAČUN

Washington, D. C., 15. jan.—Opozicija proti splošni konskripciji moških in žensk za dela v vojnih industrijah in v bistveni civilni službi narašča. Voditelji unij Ameriške delavske federacije in Kongresa industrijskih organizacij so ostro obsodili Rooseveltovo priporočilo kongresu, naj uveljavi zakon konskripcije.

Opoziciji se je pridružil senator Truman, demokrat iz Misourija, ki je bil doslej naklonjen Rooseveltovi administraciji. On je načelnik posebnega senatnega odseka, ki vodi preiskavo vseh faz vojnega programa.

V razgovoru s časnikarji je Truman dejal, da bo vodil odločno opozicijo proti konskripciji, ker ni potrebna. On je naglasil, da mnogo tovarn, ki so udeležene v vojni produkciji, odpušča delavce. "Konskripcija bi bila morda potrebna, ko je šla Amerika v vojno, ne pa sedaj," je dejal.

Senator Reynolds, demokrat iz Severne Karoline in načelnik odseka za vojaške zadeve, ki vodi zaslišanje o zakonskem načrtu splošne konskripcije, je dejal, da bo ta pokopan v odseku. Avtorja načrta sta senator Austin, republikanec iz Vermonta, in kongresnik Wadsworth, republikanec iz New Yorka.

Predsednik Roosevelt je naslovil novo poslanico kongresu s priporočilom, naj odobri proračun v vsoti sto milijard dolarjev za kritje stroškov vojnih operacij in različnih vladnih agencij za prihodnje fiskalno leto. Povedal je kongresu, da so ameriški izdatki samo za ojačanje ameriške oborožene sile in financiranje vojnih operacij znašali od junija 1. 1940 do 1. januarja tega leta \$344.000.000.

Roosevelt je predlagal kongresu takojšnje zvišanje federalnih davkov, da vlada dobi dovolj denarja za financiranje vojnih operacij in programa ekonomske stabilizacije.

Unije sprejele Rooseveltove pogoje

Podpisale so pogodbo
z železniškimi
kompanijami

Washington, D. C., 15. jan.—Bela hiša je naznanila, da so bratovščine kurjačev, izprednikov in kretničarjev podpisale pogodbo z železniškimi kompanijami s pogoji glede zvišanja plače, katere je določil predsednik Roosevelt. Ti določajo zvišanje za štiri cente na uro in pet centov več za čezurno delo.

Bratovščini strojevodij in spremnikov sta sprejeli Rooseveltove pogoje že 27. decembra. Akcija treh prej omenjenih bratovščin je odstranila glavno oviro v konfliktu in pričakuje se, da bodo železnice, katere je federalna vlada prevzela in s tem preprečila splošno stavko na železnicih 24. decembra, kmalu vrnjene lastnikom.

Izravnani se ni mezdni spor med kompanijami in petnajstimi železniškimi unijami. Spor na zadeva je sedaj pred posebnim odborom. Voditelji teh unij zahtevajo zvišanje plače za 11 do 13 centov na uro.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co. \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nemarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (January 31, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam lost ne ustavi.

Browder naznanil novo linijo

Zadnji teden je prišla iz New Yorka vest, katero so objavili vsi ameriški dnevniki, da je Earl Browder, tajnik ameriške komunistične stranke, povedal svojim sodrugom na shodu v Madison Square Garden, kjer so se spominjali dvajsetletnice smrti Lenina, da prihaja zanje nova linija—najmarkantnejša izmed vseh prejšnjih linij, katerih je že dolga vrsta.

Browder je povedal svojim sodrugom, da v historičnem ameriškem političnem sistemu dveh glavnih strank se manjšinske stranke smatrajo za sekte, ki so se izkjučile iz praktičnega političnega življenja. Komunisti, ki so bili ves čas svojega obstanka manjšinska stranka, nečisto več biti sekta—zato ne bodo več "stranka" in v bodoče se bodo imenovali "ameriška komunistična politična asociacija."

Kakšne naloge bo odslej imela komunistična "asociacija" v Ameriki? Browder je pozval svoje pristaje, naj v bodoče agitirajo ob volitvah samo za kandidate in njihove programe brez ozira na stranke. Dalje je rekel, da letos bo potrebna enotna fronta za zmago Rooseveltovih kandidatov in za nadaljevanje Rooseveltovega programa.

To pa še ni jedro nove linije, katero je naznanil Browder. Jedro je njegova izjava, da sta "kapitalizem in socializem našla pot za skupen obstanek in skupno delo v medsebojnem miru." Browder je dejal, kakor ga citira časnikarsko poročilo: "V interesu enotne fronte progresivnih in demokratičnih sil, katera je potrebna za izvajanje programa teheranske konference po vojni, bodo ameriški komunisti sodelovali z namenom, da bo kapitalizem v povojni dobi vršil svojo nalogo efektivno in z najmanjšimi težavami za ljudstvo."

Nadalje je rekel, da po njegovi sodbi ameriško ljudstvo še ni pripravljeno za radikalen preobrat v smeri socializma in vsak korak v to smer bi ljudstvo razcepil, nakar bi ta razcep najbolj oslabil one "progresivne in demokratične sile," ki so za mir v smislu teheranskega programa, ojačali pa bi reakcionarne sile, ki pehajo Američane proč od teheranskega mira.

Browder je končno kritiziral mezno politiko Rooseveltove administracije iz razloga, ker izjavi stavke delavcev—in stavke je ostro obsojal kot škodljive v tem času za deželo in delavce same.

Kaj se skriva za Browderjevimi izjavami? Koga misli s "progresivnimi in demokratičnimi silami"?

Že davno je ugotovljeno, da besede in izjave komunistov ne pomenijo nič. Sto in stokrat so komunisti že demonstrirali, da govorijo in pišejo eno—mislijo in delajo pa nekaj baš protivnega. Etike, doslednosti in poštenosti ne poznajo. Pri njih namen posvečuje sredstva, kakor pri jezuitih: vsako sredstvo, pa naj bo še tako umazano in zločinsko, je dobro in sprejemljivo, če dobro služi nekemu namenu. To je demonstriral Browder sam, ko je falzificiral ameriški potni list v interesu svojih komunističnih namenov pri potovanju v Evropo, zaradi česar je bil pred dobrimi tremi leti obsojen po federalnem sodišču v zapor za štiri leta.

Vsa "delavska" politika ameriških komunistov in njihovih sopotnikov je bila od vsega začetka in je še danes—zunanja politika komunistične diktature v Rusiji; druge politike oni ne poznajo. Dekler je moskovska diktatura stremela po svetovni revoluciji, so ameriški komunisti kričali za krvavo revolucijo; takrat je bil vsak kompromis s kapitalisti vlezidajva proletariata in Liga narodov je bila "liga banditov." Ko je Moskva izpremenila linijo in stopila v Ligo narodov, so ameriški komunisti čez noč pozabili na revolucijo in "liga banditov" in vrgli so se na agitacijo za "ljudsko fronto." Ko je Stalin sklenil pakt s Hitlerjem in označil obrambno vojno za "imperialistično," je Browder vpil: "This time the Yanks are not coming!" — in v odredil je sabotažo vojnih priprav v Ameriki. Ko pa je Hitler raztrgal pakt s Stalinom in napadel Rusijo, se je "imperialistična" vojna čez noč izpremenila v ljudsko, osvobodilno vojno.

Danes Moskva kooperira s kapitalističnim zapadom. Komunistični režim koraka nazaj in sklepa zveze s kapitalisti. "Kapitalizem in socializem sta našla pot za skupen obstoj in skupno delo," pravi Browder. S tem misli ameriške kapitaliste in komuniste, ki bodo lahko skupaj delali, kjer koli bo to "skupno delo" pomagalo diktaturi v Moskvi. "Ameriške progresivne in demokratične sile" so tiste sile, ki podpirajo zunanjo politiko Moskve. Semkaj spadajo tudi ameriški kapitalisti, ki bodo v interesu svojega dobička sodelovali s sovjeti.

Na izkoriščanje ameriškega delavstva po privatnem kapitalu se nič ne gleda. Ameriška komunistična "asociacija" bo odslej gledala le na to, da bo ameriški kapital čim več koristil diktaturi v Moskvi. Ameriška politika, ki bo naklonjena temu namenu, bo "progresivna in demokratična politika"—vsa druga politika, na primer politika demokratičnih socialistov in vseh drugih pristnih naprednjakov, ki se bo v prvi vrsti brigala za ekonomsko blaginjo in socialno izboljšanje doma, bo po Browderjevi "asociaciji" razglašena za reakcionarno.

V bistvu ožane, kakor je. Ameriški komunisti so lahko "stranka" ali "asociacija," lahko so na zunan "progresivci" in "demokrati" kominterni je lahko razpuščena in "Internacionala" vržena v koš, oni ostanejo, kar so bili—grobokopi vsake prave demokracije. To bodo toliko časa, dokler ne pride kakšna fundamentalna izprememba v Rusiji, katera povede Rusijo na pot prave demokracije.—I. M.

Glasovi iz naselbin

Na obisku pri sinovih

Euclid. O.—Že v zadnjem dopisu sem omenila, da sem dobila neprostovoljne počitnice v tovarni, kjer sem delala. Vzel jih je tudi moj mož, ker smo se namenili, da obiščemo naša sinova, ki služita Strica Sama. Odkar smo se domov vrnili, sem dobila že precej pisem od mojih prijateljic, ki me vprašujejo, kako se mi dopade pot in drugo. Naj povem, da nismo šli na "good time", marveč zato, da vidimo sinova, dokler je še prilika, ker jih že nisimo videli sedem mesecev.

In kdo bolj srčno želi videti svojega sina kot mati, posebno pa, ako je šla skozi toliko trpljenja kot sem šla jaz. Mojim otrokom je oče umrl, ko so bili še v detinskih letih in se ga nič ne spominjajo, le starejši sin nekoliko. In vso ljubezen, ki so jo izgubili z očetom, sem jim hotela jaz nadomestiti. Seveda je prav, da otroke ljubim, ampak toliko kot sem jaz svoje, pa ni dobro, vsaj ne potem, ko se od strani, kajti njihova odsotnost te preveč boli. To ve le tisti, ki je že izkusil, drugi nima pojma. S sedanjim možem sva jih vseeno vzredila, dasi težko, v lepa in čvrsta mladeniča, tako da sta se dopadla še Stricu Samu, ki jih je dodelil k mornarici.

Zdaj pa k potovanju. Moj mož dela pri železnici N.Y.C. Vložil je prošnjo za "pass" in čakali smo precej časa, da je šla stvar skozi. Bilo je 1. dec. zvečer, ko mi pove, da je dobil dva "passa" ali vozna listka do Floride in nazaj. Oj, kako smo bili veseli, posebno še moja hčerka. Drugi dan sem imela polne roke dela, vse napraviti za odhod še tisti večer. Morala sem odposlati članski denar v gl. urad in uređiti še to in ono. Tajništvo sem hitro izročila bratu F. Tegelnju, dokler se ne vrne. Zvečer 2. dec. sem imela že vse urejeno in ob 1:55 ponoči smo zasedli vlak v Union Terminalu in se odpeljali proti St. Louisu, Mo. Tja smo prišli ob 1:20 popoldne.

Ko smo prišli na postajo, nisimo videli drugega kot same vojake, ki so vsi obloženi odhajali v trumah na vse strani. Cloveku kar srce stisne, ko jih opazuje. Prostora za sedenje smo imeli dovolj. Od tam smo se podali še tisti večer ob 10:15 do Memphisa, Tenn., kjer se je takrat nahajal moj mlajši sin Victor. On je pri mornarskem letalskem zboru in je ravno teden dni pred našim obiskom dovršil šolo za radiotehniko na bombardju. Zato smo mi tako hiteli z našim potovanjem, da bi ga še videli tam. On nam je prejel pisal, da bo graduiral 27. nov., toda misli, da bo tam ostal do 11. decembra.

Od St. Louisa do Memphisa smo se vozili ponoči in torej nisimo videli pokrajine. V Memphisu smo dospeli ob 7:35 zjutraj. Kam sedaj? Privede v tuje mesto in se ne veš kam obrniti, torej smo ostali kar na postaji. Potem sva s hčerko poslali telegram sinu v upanju, da ga kmalu dobi, ali dobil ga je šele ob eni uri popoldne. Telefonska

operatorica mi pravi, naj počakamo v bližini telefona, mogoče bo v dobri uri poklical.

S hčerko se nisva upali odstraniti in sva nestrno čakali vse dopoldne, toda glasni ni bilo od nikoder. Na postaji je tudi USO. Grem k ženski, ki je sedela pri telefonu in jo vprašam, ako je nji znano, koliko daleč je do taborišča in ako pelje tja bus ali taksi. Pove mi, da je 18 milj, toda nikogar ne puste blizu.

Kaj sedaj? Tja ne morem, poklical nas še ni; mogoče je bil skozi teden že poslan drugam. Ne morem opisati položaja, kako sem se počutila. Zopet čakam nekaj ur, potem pa grem k telefonistki in jo prosim, naj pokliče v taborišče, ako je moj sin še tam. Dobi odgovor, da je v šoli in da nas bo poklical. Ob dveh popoldne je res zazvonil telefon. Bila sem toliko nestrna, da nisem mogla razumeti, nakar pokličem hčerko, ki ji pove, da bo prišel zvečer ob sedmih na postajo.

Ne morem popisati tistega dneva, kako je bil dolg. Ko je prišla šesta ura, sva s hčerko že začeli šteti minute. Nazadnje le pride dolgo pričakovana ura in z njo moj sin. No, sedaj pa ne morem najti besed, s katerimi bi mogla opisati, kako sem se počutila, ko sem ga zagledala. Čez čas mi pravi, da je že čas, da smo ga prišli pogledat.

Izgledal je lep v mornariški uniformi, samo bolj suh, kakor je bil doma. Šolo so imeli po 12 ur na dan. Povedal, da je težka in da je bilo dosti njegovih tovaršev poslanih naprej, ker se niso mogli učiti. On je napravil dober izpit: 93%. Rada bi ga več vprašala, ali on ni hotel govoriti o tej stvari; samo toliko mi je povedal, da je izbran za bombardja, ker je previsok za bojno letalo. Povedal je, da je dobil 26 ur dopusta, da je lahko z nami.

Potem smo se skupno podali k večerji in nato v gledališče. Peljal nas je v največje gledališče, o katerem pravijo, da je najlepše na jugu. Mora se tako biti, ker smo plačali \$1.20 za osebo.

Vengrede me vpraša, če smo dobili sobo za prenočišče. Omenim, da smo vprašali v več krajih, toda nikjer nobenega prostora. Šli smo nazaj na postajo, kjer je bilo vsaj toplo, kakor tudi klopi, če si se hotel zlekniti. Ampak kdo bo mislil na spanec v takem času. S sinom smo bili skupaj od sobote zvečer do petih popoldne v nedeljo, potem pa smo se morali posloviti. Ločitve ne bom opisovala, ker je prezačlostno, posebno še, ker smo vedeli, da bo kmalu naprej poslan, toda nismo vedeli kam.

Pred par tedni sem od njega dobila pismo iz Jacksonvillu, Fla. Pisal mi je, da so jih naložili v živinske vagona, da je bilo natrpano in vroče in da so se vozili en dan in eno noč.

Sedaj pa naprej v Florido do drugega sina. Vozili smo se zopet ponoči in imeli dovolj prostora. V Pensacolo, Fla., smo prišli ob 7:45 zjutraj. S postaje se takoj odpeljemo s taksijem do hotela, kjer smo dobili sobo

za eno noč. Potem pa smo mislili, da bi dobili stanovanje kje bližje, kjer je nastanjen starejši sin Louis. Seveda si človek vse domišlja, ker ne pozna daljave. Starejši sin je v Naval Hospitalu v oddelku za X-ray kot učenec 2/c. Bus vozi iz mesta do tja več kot 45 minut. Ker takrat še nismo vedeli, kam bi se obrnili, smo šli do Western Union in poslali telegram in sinu naznanili, kje smo se nastanili.

Popoldne me pokliče po telefonu in mi pove, da mora delati do treh in da bo malo po 4. uri že pri nas. Mi se med tem časom malo očistimo in odpočijemo in čakamo na sina. Res je prišel okrog štirih. Zopet veselo svidenje. Samo ločitev od mlajšega sina mi je grenila veselo.

Louis izgleda dobro, še bolj močan kot je bil doma, kajti doma je moral v tovarno vsak dan, zvečer pa v šolo in ni imel dovolj počitka. On se uči in dela v oddelku za X-ray in je bil eden izmed štirih, ki so bili takrat izbrani za to šolo. Rekel mi je: "Vidiš, mama, kako se meni obrestuje, kar sem zapravil denarja za kamere in druge stvari..." On je imel vedno veselje do fotografije, še ko je bil majhen deček; vse to mu je sedaj prav prišlo.

V Pensacoli smo bili od popoldne do petka popoldne. S sinom smo bili skupaj vsak večer. Dan pred našim odhodom nam je preskrbel dovoljenje, da smo šli lahko tja, kjer stanuje. Tja je težko priti in je vse zastraženo. Ako bi k vhodu ne prišel po nas in ako bi ne bili v njegovem spremstvu, bi ne mogli notri. On nas je vodil po vsej bolnišnici in nam razkazal tudi tam, kjer dela. Bolnišnica je velika, lepa in čista. Več ne bom pisala o tem, marveč bom opisala moje osebne vtise. (Koniec prihodnjic.)

Mary Dodic.

Nasel slovenske ujetnike

Provo. South Dakota.—Tukaj delam 18 mesecev, a bolan sem zmiraj. Boli me leva noga, iz katere vedno teče. Na levi nogi nosim čevlji št. 10, na desni št. 9. Sem že star in z eno nogo tako rekoč že v grobu.

Doma sem iz Bohinjske Bistrice. V Bohinju so Nemci požgali tri vasi—Nomenj, Gorjuše in Pot. Stedor.

Sinovi mi pišejo, da so zdravi. John je v Alaski že 18 mesecev in je štabni saržent. Jacob je v Afriki, kaprol in piše, da je zdrav. Frank je električar, Second Class, na ladji pri mornarici. Edward je v Salt Laku in mi piše, da bo tudi kmalu šel, toda ne ve kam.

Semkaj so pripeljali 250 italijanskih vojnih ujetnikov. Šel sem tja in vprašal, če je med njimi kak Slovenec. Dva močna vojaka, eden Rus, drugi Poljak, mi odgovorita, da je Rudolf Slovenec. Hitro ga pokliče in se pozdravi. Vprašam ga, odkod je doma. Od Ljubljane. "Kako si semkaj prišel?" — "Italijani so me pobrali." — "Koliko si bil star?" — "Devetnajst let." — "Koliko si sedaj?" — "Dvaindvajset let." — "Si bil kdaj bolan?" — "Zdrav kot riba." Pri sebi ima tri slike—očeta, mater in brata.

Povedal mi je, da je tukaj šest Primorcev, doma iz Kobarida in Gorice. Govoril sem z Jožetom... doma od Kobarida—prava primorska korenina. "Vidiš, šest let sem že od doma," mi je pravil. "Ko so Italijani umorili našega penika, so mu v usta vili hudičeve olje, da mu je jezik zgorel. Leta 1927 sem bil tudi jaz zaprt. Potem sem bil v Albaniji, nato v Jugoslaviji. Bil bi rad ušel, toda nisem mogel, ker so Italijani pazili name. Kako sem bil vesel, ko so nas ujeli v Afriki. Sedemdeset Slovencev je bilo ujetih."

Jaz sem mislil, da ima on zato rdečo kapo, ker je bil zaprt in so ga Italijani s tem zaznamovali, da je nevaren. Vprašam ga, zakaj nosi rdečo kapo. Odgovori, da jo ne da za noben denar, ker jo bo imel za spomin. Pravi, da je ta kapa francoska, italijansko pa je sežgal.

Ujetniki, ki tukaj delajo, imajo po 80c na dan, \$22 na mesec. Ako ne delajo, imajo samo \$3 na mesec. Lahko si kupijo, kar hočejo, tudi zaboj piva si kupi-

Newyorški župan F. H. La Guardia zaprosi Michaela Quilla, predsednika unije transportnih delavcev, ki je bil involvan za mestnega odbornika.

jo. Hrane pa imajo dovolj; dosti lepa stanovanja in tudi vodo za kopanje.

Jakob Ravnik. 197.

Poročilo zastopnika

Hermine. Pa.—Družinski kolektarji so končno prišli. Predno bodo te vrstice zagledale beli dan, bo moja prva zaloga že posila. Naročil sem že drugo. Z razprodajo sem na delu 12-14 ur dnevno. Do zdaj sem obiskal sledeče naselbine in prodal navedeno število kolektarjev.

V domači vasi sem jih prodal 30, v Hermineju No. 2 13, v Hutchesonu 9, Rillitonu 4, Yukonu in Wyanu 17, Claridgu 13, nekaj tudi v Jeannettu, White Valleyju, Exportu, Delmontu in Slickvillu 17. V zadnji naselbini so jih naročili tudi pri društvu, kakor tudi v White Valleyju. V Exportu še nisem dokončal, v Pleasant Valleyju pa sem jih prodal devet, dasi je mala naselbina, nekaj tudi v Braddocku in Church Hillu. Čeprav jih je imelo tudi društvo, sem jih tudi prodal še sedem. Skupaj 125.

Danes grem v Verono in okoli, dalje v Universal, Center, Renton, Willock, Broughton; sledeče bodo naselbine Aliquippa, Midway, South View in nazadnje Monongahela Valley proti Uniontownu in Morgantownu. Upam, da mi letos ne bo zmanjkalo kolektarjev, ker se bom bolj zalozil z njimi.

Rojaki, kolektarji so vredni dolarja. Vse gradivo je dobro. Ker imamo upanje, da bo vojna v Evropi kmalu končana, bo ta lepa knjiga dober dar našim rojakom in sorodnikom v stari domovini, kjer bodo željno segli po nji, kajti pod fašistično tiranijo jim je prepovedano čitati v svojem materskem jeziku in tudi so zatrli vso slovensko književnost in časnikarstvo.

Sedaj pa nekaj o naročnikih in novicah. Luka Strovanski iz Johnstowna je bil pri nas na obisku in je ob tej priliki dal copak za našo križano Slovenijo in si ogledal naš Slovenski dom. V Slickvillu so darovali v ta namen Andy Rosberger in žena \$5, F. Kurent in žena \$2, L. Novak in žena dolar, v Claridgu pa \$2 je priletela vdovica Angela Galley. Na obisku v našem Domu sta bila tudi Jack in Mary Baloh, ki je ponovil Prosveto in Proletarca in mu dal dolar podpore.

V Yukonu je ponovila Prosveto mrs. A. Kosec. Povedala je, da je čakala name, ker rada čita moje dopise. Tudi ona je že priletela, toda še nič ne jamra radi oči in je še vedno ukaželjna; tudi njen pokojni mož je rad čital. Ponovila je Prosveto tudi mrs. J. Rupnik in mrs. M. Marvich. Slednja mi je povedala o svojem sinu, kako je spretno predstražil in izsledil Japonce in kako je postal kapitan ali stotnik. Bil je že večkrat dekoriran, tudi s srebrno zvezdo, in že dosti pretrpel. Osemkrat je že dobil marlarjo.

V Yukonu sem obiskal tudi našega dobro znanega društvenika in "old timerja" T. Lauricha, ki je prikljenjen na posteljo radi paralize v nogah že mnogo let. Kupil je kolektar. Tudi on ima sinove v vojni—eden je že preko morja. V Wyanu je ponovil Proletarca L. Ravnikar. V Yukonu mi je mrs. Kravanja povedala nekaj o svojih štirih sino-

vih, ki so pri vojakih. Eden je bil prav tedaj doma. Eden ali dva sta že preko morja, enega so pa odpustili od vojakov radi slabega zdravja—živi v Clevelandu.

V Pleasant Valleyju se je naročila na Proletarca mrs. Volkar, sestra Jacka Volkarja iz Pittsburgha. Tudi ona ima sinove v službi Strica Sama. Hčerka našega "old timerja" Toma Miharčiča iz iste naselbine pa je prišla v angleške novine, v katerih smo čitali sledeče:

"Mechanic PFC Emily Miharcic, R. D. 2, Irwin, Pa., is one of two WACs working as auto mechanic at Fort Monmouth. Emily drew the pay of a corporal as a clerk-typist; but even though her transfer to the motor pool meant demotion, she jumped at the chance. Why? Because Emily wants to go over seas, and considers her new work the quickest way. Working on automobiles is nothing new to her. 'I used to have a jalopy that I took apart every week or so. These aren't so much different, just bigger.' The motor pool of the Signal Corps Officer School maintains equipment from jeeps to five-ton trucks. And Private Emily Miharcic works on all of them, and she fairly revels in grease."

Tako se naši pridni fantje in dekleta odlikujejo na vse načine v tej vojni proti osišču. Pa se nekateri še drznejše trditi, da bi naš narod ne bil kos obdržiati, kar je njegovega v stari domovini.

V Wilmerdingu je M. Hudale ponovil Prosveto, me dobro pogostil in dejal, da se strinja s mojimi dopisi. Kot je čitateljem že znano, ima tudi on par sinov v službi Strica Sama—eden je saržent. Prosveto so ponovili tudi Fr. Samsa, ki je še zmiraj vdovec, John Kaučič, Žerjavci pa Proletarca. Tako so storili tudi Rudy Celigoj, mrs. Barbich, Charles Knafele in mrs. Korber (?). Tukaj je precej zalozen pri hiši. Hčerka, ki je poročena, je zelo bolna in bo morala v sanatorij, njen mož pa se hudo opeknel po hrbtu pri plinski peči in se nahaja v bolnišnici.

Obiskal sem tudi mrs. Zaitz v Braddocku in ji prodal kolektar. Povedala mi je žalostno novico, da je mož njene hčere pogrešan. Služil je pri mornarici in njegova ladja je bila potopljena v cilji. Tako so bili obveščeni mornaričnega departmenta. Mrs. Zaitz pa je bil poslan v mov od vojakov začasn.

V Claridgu so ponovili Prosveto Mike Praznikar, mrs. Hrenčec in Catherine Prosveto. Zadržna je vdovica in je polnila svojega sina, ki je pri vojakih in se menda tudi dobro odlikuje in pridno podpira svoj mamco. Anton Kozoglav je ponovil Proletarca, Louis Bratko v Jeannettu Prosveto, v Exportu pa mrs. L. Kovacich in And. Drinjevich (?), dobro znani darinar in mehanik. Njegova hčerka je naročila Adamčeve knjige My Native Land. V Hermineju pa sta ponovila Prosveto Jos. Jerina in Jos. Mahkovec. Tudi zadnji ima sina pri vojakih.

Mrs. Gorick iz Fredericktowna oziroma Clarksvilla mi je pisala, naj ji prinesem kolektar in My Native Land. Hvala in po-

(Dalej na 3. strani)

Kanadski vojski na fronti pri Ortoni v Italiji.

Ivana Cankarja zdravje, bolezen in smrt

(K 25-letnici Cankarjeve smrti.)
Lojz Kraigher
(Se nadaljuje.)

Vsa njegova ključna žetev je kakor ponesrečeni, smešno ponesrečeni izlet v Oberhollabrunn. Že to krajevno ime, ki zveni poskočno in veselo, kar neresno, nam je priča, kako neresen je bil cilj ženitovanja samega. Obenem pa nam priča, da je premagal obup nad svojo življenjsko manjvrednostjo, saj se je dovolj zavedal svoje umetniške visokovrednosti in je bil dovolj ponosen na veliko ceno svojih del.

Na zástavo si je napisal geslo kakor koli. V "Kranjcih" v prvem odstavku, v "Julijevu" je zapisal: "Obšla me je misel, nebolj, v sirotstvu zdihujočega: boj, večni boj, do konca, do zadnje kaplje! In kaj me je obšla misel, so izginele vse nadloge, breme je padlo enadoma raz ramo, srce ni vzdihovalo več; in kakor delez od oga sem nosil uboštvo in bridost."

Ce ni šlo po glavni cesti, si je bral vzporedno pot. Ce ni mogel zmagovati s telesnostjo, je nagovarjal s umetnostjo. "Boj, ečen boj, do konca, do zadnje kaplje!" Tudi umetnost je življenje, celo višje vrste in višje rednosti življenje, saj je stvarjenje, stvarjanje življenja samega, mladosti in ljubezni. Kot metnik se je tako zelo zavedal svoje življenjske pomembnosti, se je samo namrdnil nad svojo ponosljivo telesnostjo.

Ko je napisal "Nino", visoko sem svojega obupa, se je tajni obrnil proč od tega obupa in najsilnejšim zamahom in s povojeno močjo nadaljeval svoje netniško življenjsko delo. Ce z "Nino" ni ozdravil in odprl svoje telesne neboljnosti, jo je premagal s svojo umetniško močjo. Skoraj v isti sapi "Nino" je napisal pred njo "Čurja", za njo "Kranjci" in "Hlapca Jerneja" in s tem deli dosegel višek svojega stvarjanja. Nerazumljena "Nina", odklonjena, zasramovana "Hlapca" v nobenem oziru ne zataja za katerim koli izmed naših del.

V. "Starec"
"Nina" je bila nekaka radikalna operacija, ki jo je izvršil Ivan Cankar na svoji duši. Počela se mu je vsaj na ta način, da je z njo ugotovil svoje meje. Čeprav je posel še vedno bil ljubozni in se tu in tam bil za ženskami, je vsaj, zdi zmerom vedel, kje so njegove meje in ni več silil preko njih. Vendar so z leti vsi ti njegovi živčni in duševni napori, ti boji z njegovim zdravjem, ti bilo zdrave, tako zelo izžile njegove telesne sile, da je leta do leta živčno nevzdržno vedno bolj propadal in telesno vedno bolj slabel. Boriti se moral obenem vedno trajno z umetnostjo, usojeno poklicnemu in literaturi, in napredovati preko mere svoje umetniške stvarjalne sile. Čim bolj prihajal v zrelo moška leta, bolj je postajalo očitno, da

lepem razgledu ("Zur schoenen Aussicht") je posedal in popil, kadil in črno kavo srebal. Tako je končno le dosegel svojo superarbitracijo. (Pismo sem zaprosil zaradi podatkov o Judenburgu g. Hana Ogorevca in dr. Avgustina Arselina. Odgovorov nisem prejel, ker jih moja pisma brskone niso dosegla. Dr. Jože Tavčar ve, kar mi je povedal in kar sem navedel, od g. Ogorevca.) Dr. Tone Jamar kot vojaški zdravnik osebno ni imel opravka z njim, vendar mi piše: "Ce se prav spominjam, je bil odpuščen od vojašnice radi splošne slabosti in razdraženega živčevja." Zelo verjetno je, da je bilo res tako.

Akad. slikar Henrik Smrekar poroča v svojem "Črnovojniku" (1919), da "je za tri dni in tri noči utonil v brezmejnem veselju Judovega. Tretjo noč ga je oficirska patrulja pod vodstvom nekega Rebolja — totalno nasutega zapisala. Poleg njega Ivana Cankarja." Ta je torej tudi utonil v veselju Judenburga in je bil tudi totalno "nasut". V oklepaju navaja Smrekar nasuto-ponosen vzlik Ivana Cankarja: "Tili, al' nisem res en fejš soldat?" Osebo pa mi pripoveduje, da je Cankar po vrnitvi v Ljubljano še tri dni hodil v uniformi. Tega se tudi sam spominjam in še tega se spominjam, da je prišel takrat tudi k meni z istim vzlikom: "Al' nisem res en fejš soldat?" Prav gotovo ni bil vesel avstrijske uniforme; pač pa je bil ponosen na to, da je bil vojak. Njegovo čustvo manjvrednosti je bilo s tem zelo zmanjšano in tega je bil vsaj na površini svoje zavesti zelo vesel. Vsaj površno in kakor v neki oamici se je to poldrugo leto svojega vojaškega službovanja čutil nekoliko bolj močja, bolj zdravega in telesno krepkega, bolj takega — kakor so vsi drugi. In to je bilo tudi nekaj.

(Dalej prihodnjič.)

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani)

trpite par tednov. Od neke žene iz Forest Cityja sem prejel pismo, toda sem ga izgubil. Ona bi rada izvedela za Turkarja iz Gratzona. Vam ne morem odgovoriti in mi torej pošljite dopisnico. Mrs. Zugmeister iz Nokomisa, Ill., pa bi rada izvedela za svojega strica Johna Murna. Tudi o njem se nisem poizvedel in torej potrpite.

Čas prihaja, ko moram zopet na bus. Ako sem kaj izpustil, ne zamerite. Zastopnikom westmorelandske federacije priporočam, da ne pozabite seje 23. jan., ki se vrši v Herminieju.

Anton Zornik, zastopnik.

"Slovenija bi bila lahko Amerika"

Girard, Ohio.—Ko je Avstrija propadla, je prorokoval baron Vinkler, bivši dvorni svetnik na Dunaju in kranjski deželni glavar, da ta vojna (prva svetovna) ni dokončana, da bo šele druga prinesla mir in blagostanje vsem narodom v Evropi. Rekel je, da se bodo na vzhodu zbrale velike sile, ki bodo poplavlile vso Evropo.

Kot izgleda, se bo njegovo prerokovanje v tej vojni vsaj deloma uresničilo. Potem bo donela pesem "Od Urala do Triglav" in sinjega Balkana... Tako močje, kot je bil baron Vinkler so že takrat videli, da tako ne more iti naprej, da mora priti preobrat. Ali on ni povedal, kakšna bo ta sila, pod kakšnim imenom bo zavladala in kakšni bodo njeni zakoni. Vedel pa je, da morajo biti strogi, da upognejo vse izkoriščevalce delovnega razreda.

Meni se čudno vidi, da ubogi delavec ne more videti bodočnosti. Le kak buržo vidi 25 let naprej, da mora priti sprememba in socialne postavbe. Ali nekateri tega ne vidijo in so nasprotni vsaki spremembi. In tako so sedaj tudi proti partizanom, proti socialistom in proti komunistom, ki jih pa nikjer ni v Sloveniji. Kolikor je meni znano, je treba tam ustanoviti strogo socialno vladno z neizprotnimi zakoni za popolno obnovo te dežele in naroda. Tam je narod popolnoma zastrupljen z

Uradniki unije ladjegradniških unij, Staten Island, N. Y., ki so sodelovali v kampanji zbiranja prispevkov za vojno pomoč.

verskim fanatizmom, katerega je treba popolnoma uničiti. Če bi bili ljudje pametni, bi ne bilo treba toliko cerkva, ne armade, ne policije, sploh bi se ljubili kot bratje in sestre. V Sloveniji je na vsakem hribu tempelj, v vsaki fari šest ali še več cerkva, da si bi ena popolnoma zadostovala. Šole so pa tako slabe, da komaj ne razpadejo.

Nam je treba visokih šol, razviti industrijo, izboljšati razvito in ceste in sadjerejo, razviti rokodelstvo, ustanoviti obrtne šole v vsakem okraju, zgraditi elektrarne in razviti zrakoplovstvo. V Evropi ni boljšega trgovskega križišča kot je Slovenija.

Kdo bo moglo rekel: "Kam boš pa prodajal?" Italija bi kupovala les, živino, premog; Nemčija sadje, vino, tobak in žito. Slovenija si lahko ustanovi Ameriko doma, gotovo pa Jugoslavija, kajti izven Rusije ni v Evropi bogatejše dežele na ravni bogastvu.

Sedaj pa onim, ki toliko govorijo o ruskem diktatorstvu in Stalinu. Pred petletko je bilo v Rusiji dosti lenuhov in nemarnosti. Ruski narod je zahteval, da se lenuhe prisili na delo iz Stalin je to storil. Prav tako je bilo leta 1920 v Jugoslaviji. Nikdo ni hotel delati, le živeli bi radi vsi od kontrabanta.

Joseph Copich, 48.

8 pota

To potno življenje človeka kar vleče zdaj tu, zdaj tam. Tako sem po novem letu obiskal za več dni rojake na železnem okrožju severno od Dulutha, Minn. Zopet sem izvedel in slišal marsikaj. Najbolj veselo novico sem izvedel v Chisholmu, da se tam pripravljajo k igri "Vstajenje", ako sem prav razumel. To bo v korist nad tisoč let zatirane mile Slovenije. Ampak še nikdar ni šla skozi tako težke čase kot sedaj, odkar sta jo napadla Hitler in Mussolini.

Tam sem se mudil pri družini Joseph J. Loushin iz razloga, ker je tam umrla stara naseljenka Franciška Loushin. Ona je žive la v Soudanu, Minn., in ker je bila stara in bolna, so jo vzeli Loushinovi k sebi. V Prosveti sem je poročal, da so ji radi boleznijo odrezali nogo in začasno je bila boljša, ali posledice so ostale in tako je za večno zaspala pri Loushinovi družini.

Kot staro naseljenko sem jo obiskal mnogokrat prej, ko je še živel njen mož (on je na sliki v društveni maršalski uniformi). Kasneje mi je obljubila več starih predmetov za muzej in zato sem zdaj obiskal družino Loushin. Kot razvidim iz njenega potnega lista od leta 1894, ki sem ga dobil od njenega sina Johna J. Loushina za muzej, je bila rojena leta 1858 pod imenom Franciška Orazem v vasi Jurjevce št. 4 pri Ribnici, okraj Kočevje.

Kot mi je povedal njen sin, je bila do zadnjega vesela. Ko jo je vprašal, če mu ima kaj povedati kot sinu, je odgovorila: ne, ker ni pričakovala smrti. A ta je prišla. Bila je častna članica SZZ in več drugih društev. Blag ji spomin!

Matija Pogorelec.

A PLANT manufacturing airplanes in New England burns 800,000 gallons of fuel oil a month.

Pomorski inženirji (Seabees) "znajo"

Washington (OWI).—Na Tarawi so bili zopet marini in pomorski inženirji, ki so se skupaj pokazali koš svoji nalogi. Filmska poročila so kazala cestne svedre in valjarje na letališču Betio, ki so že bili na delu, ko se je še kadilo iz japonskih bunkerjev, katere so napadali marini. Brzo delo pomorskih inženirjev pa je oznanjalo, da bodo naši letalci kmalu mogli uporabljati od marinov zavzeto obalo.

Dve leti je že tega, kar so mogle ameriške oborožene sile z največjo bržino izkoristiti vse pridobitve po zaslugi tega najnovejšega orožja naše mornarice, gradbenih bataljonov—C.B.'s—katere poznamo pod domačim imenom Seabees. Ta oddelek, ki je zdaj dve leti star, šteje zdaj 262.000 mož. Ta izredno mlada veja naše mornarice je torej že dosegla skoraj 3-kratno število vsega moštva, s katerim je razpolagala v desetletju od 1920 celokupna naša mornarica.

To naraščanje pa je tudi zgornjo potrdilo, kako so Seabeeji delali in kako so postali potrebni pri izvrševanju ogromne naloge, da se prenese ameriška udarna sila preko Tihega oceana. Nikdar še ni nobena kampanja tako trdo poudarila starega vojaškega izreka: "Vojna je 10% boja in 90% težkega dela." Seabeeji pa so delali in se borili ter so postali vzor iznajdljivosti, energije in bržine v izvrševanju svojih nalog. Njihovo geslo je: "Naredili bomo."

Letališča so najbolj dramatičen primer njihovega dela. Načeta na Tarawi je bila, da se letališče popravi. Toda letališče na Bougainvillu, s katerega zdaj naši letalci že udarjajo na Rabaulu, so morali Seabeeji izrezati iz živih džungljev. Zdaj pa skupaj z marini prodirajo proti važnemu letališču na Kapu Gloucester na otoku New Britain. Zračna podpora je življenjsko važna za naše vsakodnevno prodiranje na področju Tihega oceana.

Ogromen faktor za to podporo letalstva pa je brzina in iznajdljivost pri popravilanju zavzetih letališč in tudi drugih instalacij na sovražnih bazah. Kadar koli nam pade sovražno letališče v roke, je skoro vedno strahovito preorano in porušeno. Ne le, da so naše lastne bombe razorale, včasih tudi granate naše mornarice, temveč tudi sovražnik je sam napravil toliko poškodb kot je le mogel in je vse skupaj miniral, če je le imel čas in prilžnost. Ko pa imamo enkrat to letališče v svojih rokah, bo sovražnik še nadalje poskušal, da nas ovira pri popravilanju in onemogoči njegovo uporabo. Mi pa skoro vedno moramo na vsak način spraviti vse takoj v red. Morda je nešteto življenj odvisno od tega, da to letališče začne takoj poslovati... ena sama ura je včasih že ogromnega pomena; ceno te ure velja morda meriti s krvjo.

Toda ne le letališča, tudi dokl, skladišča, barake, bolnišnice, tanki za bežnin, ceste, sploh vse, kar je treba zidati v takšnem velikem sistemu povodnih in kopnih prometnih prog, sistem ki krije skupaj na tisoče milj oceana in tucate otokov, na katerih imamo svoje baze—vse to zidajo Seabeeji, in sicer z vsake vrste materialom, kar pač najdejo na licu mesta, a sežidajo vse takorekoč preko noči. In celo pod sovražnikovim ognjem.

Ljubomir Stanković, rojen 1883 v Ivancu, grški katolik, oženjen, krojač v Zagrebu. Dobro informirani washingtonski krogi so poudarili, da je ta nezasišani teroristični zločin marionete Paveliča dokaz, da je Pavelič prišel do skrajnih meja nasilnosti, da bi se držal oblasti v svoji blazni želji, da si pokori razjarjeno ljudstvo. Komaj par tednov je minulo, kar je zagrebški nadškof Stepinec javno protestiral proti dekretu marionetne vlade, po katerem je dovoljeno umoriti prebivalstvo katerega koli kraja za "zločine" jugoslovanskih patriotov, ako resnični krivci niso predani v teku 24 ur.

Toda glas najvišjega hrvaškega cerkvenega dostojanstvenika je ostal bob v ateno pri oblastiželjnem poglavniku.

Podpredsednik Henry A. Wallace (levo) in Royal Reese, predsednik svine unije v Weynu, Mich.

NATIONAL SAFETY COUNCIL

Včasih tudi streljajo nazaj, na načine, katerih si ni še nikdar nikdo izmislil. Na Treasury otoku na Solomoni se je eden Seabeejev neglede na nevarnost s svojim "buldozerjem" pognal s svoje ladje za izkrcavanje na obalo in napadel japonsko gnezdo strojnice. Ko je "buldozer" dokončal svoje delo, je bila tam, kjer je bilo prej gnezdo strojnice, zemlja čisto ravna—in so še danes grobovi tistih japonskih vojakov, ki so streljali iz strojnice. Poročajo tudi o letališču, ki je opremljeno s 3000 čevljev dolkim pristanikom, pokritim s kamnenim koral in vse to je vrežano v džunglo Solomonskih otokov—dogotovljeno v 13 dneh, v katerih je padlo 16 in pol palcev dežja. Na 13. dan so pristajala letala tam, kjer je bila prej nedotaknjena džungla.

Bataljon Seabeejev ima 1079 mož in 32 častnikov. Vse pango gradnje so zastopane. To je popolnoma kompletan oddelek, ki more iti, kamor treba in more začeti katero koli delo. Seabeeji so prepričani, da je vse skupaj zelo prozaično ter čisto tudi nevažno. Mornarica, marini in armada pa so polni hvale in navdušenja, kadar koli kdo omeni Seabee.

Ti pomorščaki, ki vozijo s seboj traktorje, bodo morda postali prav posebni junaki v tej globalni vojni, v kateri si nabirajo tako izredno svetle slave.

Rdeči križ si postavi cilj za fond

Washington (OWI).—V mesecu marcu bo zahtevano od ameriške publike, da prispeva \$200.000.000 za sklad za financiranje ameriškega Rdečega križa. Tako je izjavil predsednik Norman Davis ta teden.

Od te vsote bo pripadlo 140.000.000 dolarjev splošni organizaciji za financiranje njenih potreb doma in v inozemstvu—približno 85% bo porabil Rdeči križ direktno za ameriško moštvo, ki služi v oboroženih silah, je dodal Davis. Preostanek vsote \$60.000.000 je približno skupna vsota zahtev, ki prihajajo iz 3.756 različnih lokalnih oddelkov, večji del za podporo moštva v službi in njihovih rodbin.

"Akoravno je cilj za 1944 največja vsota v zgodovini Rdečega križa", je dejal Davis, "je to vendar najmanjša vsota, ki more zadostiti neprestano naraščajočim zahtevam armade in mornarice za podporo s strani Rdečega križa. Ogromnost naše naloge je danes večja kot kdaj koli prej. Ameriško ljudstvo še nikdar ni preslišalo poziva Rdečega križa. Prepričan sem, da bodo tudi v tej prihodnji kampanji nabiranja darovali z velikodušnostjo ter tako omogočili naši organizaciji, da izpolni svojo nalogo napram oboroženim silam."

GUSARJI

(Les Filibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Pisanevski F. 3-6

(Se nadaljuje.)

Ni ona ni on ne govorita, in tudi Guenole ne pristavi nobene besede onim, ki jih je izgovoril. Vsi trije stoje tu nemi in kakor v goreči proupi, in Tomaž čuti, kako se mu strese srce v prsih.

Tam za njim odhaja rodbina, ki je bila nekoč njegova in ki najbrže ne bo nikdar več... Pa ni li tudi tu rodbina, ki stoji pred njim, in ki se mu sedaj vrača? Saj je tudi ona njegova, morda še bolj, ko ona odhajajoča, in ki mu bo vrnila domačijo in ognjišče? ... Morda celo prinesla srečo?

Toda grsti Juane, tako mojstrsko izveščani za vsakotero ljubezensko igranje, in pripravi, da upognejo najtrdnjejšo možko voljo, kakor lahko ločje v viharju, pritisnejo naenkrat na ljubimčev roko, da ga odtegnejo temu pogledu čim najhitreje. Več pa ni bilo potrebno. Ta trenutek se Tomaž odloči, odrine Ludvika s težko roko od sebe in ne da bi se še enkrat ozri na tiho plakajočo mater z detetom, odide za Juano brez besede.

Za Tomaža Trubleta, plemenitega gospoda Jagnje, se je pričelo sedaj čudno življenje, kakor ga pred njim noben Malonez ni poznal. Oj tega dne naprej namreč Tomaž ravnotako ni bil več Trubletov, kakor njegova nekdanja ljubica jagna Anamarija, že šest let ni več Kerdoneuffova. Tomaž javno in brez skrivanja stanuje v znani hiši v ulici Plešče mačke. Nikdo ga ni več videl, da bi bil šel na obisk v hišo v Strojarski ulici, ne sedaj ne kdajkoli kasneje.

Dobro je vedel, da ga tam ne bi sprejeli posebno prijazno, kajti stari Malo bi odpustil svojemu sinu vse drugo preje, ko javno pohujšanje in javno nepokornost. Sicer je pa stari Malo to izrecno izjavil, takrat pri prizoru pod obokom, ko je rekel z glasom, ki ni dopuščal nikakršnega dvoma, da ukazuje vsem svojim otrokom, naj mu slede, in kdor tega ne stori, ta ne spada več k hiši.

Jarek je torej izkopen. Ta jarek loči Tomaža od njegove rodbine, da, loči tudi od njegovih prijateljev in od vsega mesta. Odkar Tomaž ni več Trubletov, ne pomeni v Saint Malou skoraj ničesar več.

Razume se, da za Tomaža nadaljnji dogodki niso tako žalostni, kakor so bili za jedno Anomarijo. Hočeš, nočeš, vkljub vsemu je Tomaž vendar še osebnost. Pobalino zato ne pride niti na misel, da bi se mu rogali v še toliko oddaljenosti: Vsak meščan, ki ga sreča na ulici, si še vedno šteje v čast, da se pred Tomažem že od daleč in zelo globoko odkrije. Tu pa se vsa uljudnost tudi neha. Noben pošten meščan in nobena ženska ne bi nikdar potrkala na njegova vrata v tej hiši Plešče mačke, kjer živi odsej Tomaž in Juana, dokler se ne preselita v veliko novo hišo, ki jo Tomaž pošteno in resno išče. Saj se še vedno nadeja, da bo moč njegovega denarja in njegovega imena premagala trgovaške predsodke rojakov in da mu bo še kdaj močeno vkljub ostrim babjim jezikom živeti življenje po svoji volji in si priboriti v javnosti ugled meščana. Tudi še vedno upa, da bo mogel kdaj vsiliti svojim rojakom Juano.

Juana sama je izprva polna triumfa nad svojo zmago, ki jo je izvojevala brez napore nad vso rodbino in skoraj nad vsem mestom. Toda kmalu je uvidela, da je ta zmaga ničeva in kakor pena. Njen položaj se sploh ni spremenil, samo da stanuje sedaj Tomaž z njo v hiši v ulici Plešče mačke, namesto da prihaja na posete, kakor nekoč, kar je sicer tudi takrat delal dan na dan, ne da bi izostal le enkrat samkrat.

Seveda, Juana sme sedaj na ulico, kadar se ji hoče. Vendar posebno prijetno to ni, če se sprehaš po ulicah, pa ti vsakdo, ki ga srečaš, kaže, kako te zaničuje, in kjer te spode z uličnih hodnikov na sredo ceste, če se ti ne pripeti nič hujšega. Cela vrsta mučnih izkustev je Juani kmalu pregnala veselje do takih samotnih sprehodov. Dvakrat se je po neprijetnem naključju srečala tudi z Mino. Mina, sedaj bolj ljubosumna ko kdaj prej, se je poslužila dobre prilike, da iz polnega grla ozmerja obsodeno pritepenko. Pri tem so ji vsi polični pobalini pomagali po svojih najboljših močeh. Malo se, pa bi se bili obe spopadli, obakrat. Juana, ki je po svojem značaju bolj ognjevit in bojovita, ko Mina, bi bila tej najbrže prva skočila v las, če bi ne bilo te galerije gledalcev, ki so vsi tako sovražno oholili tuji.

Juana se je tega dobro zavedala. Njeni izglezi na zmago so prav malenkostni, če pride kdaj do spopada. Prej ali slej pa je ta spopad neizogiben. Mina sedaj sovraži svojega brata z vso silo one ljubezni, ki jo je nekoč gojila zanj, in si je prisegla, da mu da okusiti to sovraštvo od prvega pa do zadnjega sredstva, ki ji bo kdaj na razpolago.

To je šlo celo tako daleč, da je Tomaž, pravočasno tajno opozorjen, dal svojo ljubico stražiti, in da je Juana sam vodil na zrak ob svoji roki, kolikorkrat le moge. S tem je seveda Juana bila varovana pred vsakim žaljenjem, in je tudi vrhu tega znala ceniti čast tega spremstva, najhlabrejšega v vsem mestu. Opazila pa je tudi, kako se celo takrat, kadar se sprehaš s Tomažem po najbolj obljubljenih ulicah, dela okrog njih na nerazumljiv način praznina. Sicer si ni noben Malonez domislil, da bi se bil drznil žaliti korzarja, noben se pa tudi ni mogel odločiti, da bi bil ta par pozdravil. Zato so se raje umikali.

Tako je prišlo skoraj, kakor da živi Juana življenje gobavke. To pa celo na zemlji, kjer nebo in zemlja ne nudi ničesar, kar bi jo moglo trajno razvedriti in prav ničesar, kar bi jo spominjalo na žarko solnce Seville ali Ciudad Reala, kjer je bilo kakor morje luči in toplote, polno ognja.

Juana se je zato v duši vedno zopet vračala k tem mestom svoje prve mladosti, z njo pa k lepim dnevom sijaja, razkošja in ugleda, tem lepšega, čim bolj oddaljen je bil. In ko primerja Juana svoje sedanje življenje z lepšo preteklostjo, se ji dobra volja kar vidno kvari. Zaljubila se je v korzarja v zavzetem stolpu, sredi sirove veličine zmage in pokolja. Tam je videla v Tomažu gospodarja in vojskovodjo, junaka, zmagačca, ki ga obdaja tako strahovita slava, kakor niti kronanih vladarjev. To jo je bolj zapeljalo ko ostrašilo, in bolj je sledila svojemu ponosu ko pravi ljubezni. Sledila je groznemu možu v trenutku, ko ji je ubil najbližnje sorodnike in ko se je, če ne z besedami, pa dejansko ponudil, da zavzame v njenem srcu prostore, ki jih je doslej zavzemala pobita trojica. V onem prvem trenutku se ji je zdelo, da bo na strani takšnega groznega vojnega kralja in junaka tudi sama veljala povsodi za kraljico.

Sedaj pa vidi, da je prišlo vse drugače, in da je celo ravno narobe: Tu se mora utesnjevati v življenje, ki ga najbolj navadna meščanka ne bi hotela živeti! Seveda, Tomaž ji daje upanje, da se bo vse to morda kdaj še spremenilo. Toda ta sprememba prihaja od daleč, zelo daleč... Vsekakor nima za sedaj pričakovati ničesar.

(Dalje prihodnjič.)

ves današnji dan je potekel, ne da bi kaj zaslužil.

"Delo si najdem jutri!" je odgovoril Kobula in sklonil glavo na mizo.

"Delo," je zategnil rdečebralec, "z delom se ne iztrgaš! Z delom boš komaj lačne kljune maki, a sam boš stradal. In še nekaj. Če se ne motim, je tvoja žena noseča!"

Kobula je prikipal. "To bodo stroški in nove nadloge!" je kimal sedaj tudi Zelenko in se zamislil.

Po kratkem molčanju je nadaljeval z nizkim tihim glasom: "A ti, zamahni... Iztrgaš se z enim samim skokom. Pomagaj si sam!"

Srečala sta se s pogledi. Kobula ni razumel tovariša in dejal je ravnodušno:

"Kako si naj pomagam, če ne z delom! Krasti ne morem, a če prosim, mi ničesar ne dajo!"

Zelenko se je zasmejal v brado in se pomaknil bliže k Kobulu. Njegove oči so se svetile kakor mačku in ko, je zgrbil še pleča, je bil ves kakor maček pred naskokom.

Sepetal je in prskal, da so letele njegove sline Petru v obraz.

"Kaj se reče to krasti? Če odližeš, kjer je preveč in doliješ, kjer je premalo... Saj si bil vendar na vojski in veš, kaj so take reči... Ne bodi bedak, Kobula!"

Še bliže je prišel Kobulu z licem, še nižje je padel šepet rdečebračca.

"Poslušaj, Kobula... Pravil sem ti o koči na hribu in o tistih dveh starih devicah... Tja se potrudij, Kobula... Ne bo ti žal... v koči je denar; če ni več, pa je kupčina od mesarja za kravo. Koča ni daleč... Komaj toliko, kolikor je do tvojega doma... Le da je v drugo stran."

Peter Kobula se je prestrašil. Kakor da ga je sunil Zelenko v prepad in se mora spotoma prijeti česar koli, da bi se rešil, je razglašil oči na tovariša in dvignil pest. Hotel je zakričati nanj, toda glas mu je zastal v grlu, besna roka pa je že padla po rdečebračcu. Udaril ga je z vso silo v obraz. Zelenka je obšla kri.

"Ti... svinjal!" je kričnil Kobula in vstal.

Ko je bil pri vratih, je videl še enkrat tovariša. Zelenko si je otiral krvavi nos in mirno, brez togote, zabaval za Petrom:

"Če ne ti, bom jaz..."

Peter Kobula pa je bil že na ulici in je hitel razburjen iz mesta. Šele zunaj na samotni cesti je zbral svoje misli. Bila je temna noč in droben zimski dež je zamakal meg. Petru so se udirale noge in le trudoma se je pomikal naprej. Bilo mu je, kakor da nosi na hrbtu ogromno breme. To breme je strašni današnji dan, ki mu noče iz spomina. Vse, kar je doživel dahes, od jutra do večera, je Kobula še enkrat preživljal, sliko za sliko, prizor za prizorom, čustvo za čustvom, vse po vrsti, kakor se je zgodilo. Toda to breme bi že danes prenesel, saj mu je znano vse tisto, kar mu je danes zaskalo rane v srce in mu zbegalo dušo.

A še nekaj je, česar Kobula umeti ne more. Plazi se za njim kakor pošast in Kobula ne upa, da bi se ozrl. Eh, kakšne neumnosti je pravil ta Martin Zelenko! Na priliko, tisto o sekiri, svetli, močni sekiri, ki je prislonjena v veži na steno... Dobro pozna Kobula kočo dveh starih devic, Micike in Johance, kočo na samotnem hribu in ve, da je dobro založena. Saj sta že s Francozo govorila, da bo treba prositi v koči na hribu botro za četrtega, in znano je, da sestra Micika in Johana radi storita dobro delo. A naenkrat je Peter Kobula zaškrta z zobmi in se udaril po glavi. Kod hodim jaz? se je vprašal. Saj to je cesta, ki vodi naravnost na hrib, glej, že lezem v breg in do koče dveh starih devic ni več daleč.

Prestrašil se je Peter Kobula, toda ni se okrenil, da bi se vrnil na pravo pot proti domu. Kaj pa je zato, če gre Kobula mimo koče na hribu? Saj ni treba, da bi se oglašil pri sestrah! Mimo pojde in ne bo mu žal za ovinek, ki ga nocoj prehodi. In če bi se tudi oglašil pri koči, potrkal in sestri prebudit, kaj nima izgovor, da prihaja prosit botro za svojega četrtega? Pozno se ni in morda še sestra ne spita? To

Ada White, članica unije lajdnogradniških delavcev v Newarku, N. J.

da spati že morata, kaj bi take stare device bede? Se tujece boje in vrata zapirajo, denar pa zaklepa v trdno omaro, stojič ob oknu. Posebno sedaj, ko imajo denar, skupiček od krave, so vse pozaklenile in težko bi bilo razbojniku priti do željenega zaklada.

Tako je varal Kobula samega sebe in ves zatrepetal, ko je prišel na hrib in ugledal kočo dveh starih devic. Stala je pred njim vsa temna in črna kakor naklep, ki je dozorel v njegovem srcu. Toda zdaj ni več premišljal. Sili, ki ga je prignala na hrib, da je obvladala vsega in delal je vse, kakor mu je velevala. Najprej se je sklonil in nastrgal blata na tleh in si s tem blatom pomazal lice. Nato je stopil k vežnim vratom in se uprl vanje. Vrata so odskočila brez velikega hrupa. V veži je našel sekiro, prislonjeno na steno, natančno tako, kakor da jo je sam tja bil postavil. Odprl je duri v izbo in zaklical z volnim glasom:

"Denar sem, ženske!"

Sprva je bilo vse tiho. Potem pa je zasumelo v prvi in drugi izbi. Predno se je Kobula zavedel, je šinilo mimo njega nekaj belega, in ko je udaril, je sekira priletela na prazna tla. Iz sosednje izbe pa je zavnel prestrašen ženski klic:

"Kaj pa kdo hoče? Mica, beži po sosedo... Kaj kdo hoče? Imam košček od čudežnega križa, mi nič ne moreš, kdorkoli si!"

In pred Kobulo je stala bela postava in ga butila z lesenim klinom. Kobula je zamahnil in po rokah ga je obilo nekaj toplega.

"Jezus Marija!" je zavrisnila ženska, da se je stresla koča.

Toda zletela je skozi vežo na plan in Kobula je skočil za njo. Zamahnil je ponovno in brez krika se je zavalila ženska v sneg. Zdal je hotel Kobula nazaj v kočo po denar. Na pragu pa se je spomnil, da je sestra Micika pobegnila in da v kratkem pride s sosedo. In res, Kobula se je zdelo, da čuje človeške glasove. Odvrgej se sekiro in skočil po hribu navzdol in dirjal in padal, vstajal in zopet dirjal.

Onemogel se je ujel za drevo, že spodaj v dolini, in telebnil na tla. Zatisnil je oči. Toda na njegovo svinčeno težko veke je legla čudna svetloba in prestrašil se je, da mu niso za petami ljudje z lučmi in koli. Od daleč je slišal zateglo obupno jokanje in mnogo naglih izpretrganih glasov. Peter Kobula je strahoma odprl oči in ves oledenel.

Pred njim je žarela goreča grmada in ognjeni stebel isker je vil nad njo. Vsa koča je bila v plamenih in po neizgorelih še oknih je Kobula spoznal, da gori koča, v katero je danes zjutraj zaklenil svoje otroke in jo ostavil s kletvijo. Krog koče je tekala Francka in vpila:

"Otroke, otroke!"

Peter Kobula jo je jasno videl in dobro slišal. Dvignil se je in hotel zleteti Francki na pomoč, da bi rešila otroke. Toda opazil je, da so njegove roke krvave, krvave...

Zdrnil se je in se naslonil na drevo. Počasi si je odpasal jermen in si napravil zanko.

In ko je že visel in so se mu zlomile oči, je prišel mimo njegov tovariš Zelenko in se je ustavil pod drevesom. Gledal je nekaj hipov v strašno lice obsienca, nato pa se je zasmejal in začel stikati po njegovih žepih. Pri tem je govoril, kakor da govori Petru Kobuli:

"Nisi dobro opravil, brat, in si mi zdaj v svari, da ne lažim k starim devicam... Pa je prav, da odhajaš. Takšni, ki verujejo v idejo, niso za življenje. Takšni kmalu slečejo vse svoje kože in se pojavijo v svoji prvi, prvi in edini... Adijo, moj Peter Kobula!"

In rdečebralec je izginil pod hribom v mrak, kamor niso več segali soji požara.

Francka je sedela na črnem ozganem tramu in stiskala k sebi otroke, ki so jih rešili iz ognja.

Vekala je obupno: "Kaj ste to storili, otroci moji, kaj ste to storili!"

Proti jutru je ogenj ugasnil in žerjavice je ostalo le še toliko, da se je Francka ogrela. In ko se je zdanilo, je ovila otrokom s cunjami noge in se je napotila z njimi proti mestu. Kogarkoli je srečala, vsakega je izpraševala:

"Ali niste morda videli moje ga moža, Petra Kobulo? Povejte, dobri ljudje, ali ga res niste videli?"

(Konec)

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, angleškem jeziku in drugih.

★

VOĐSTVO TISKARNE APELIBA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

★

Vsa poiznaila daje vođstvo tiskarne. Cene zmerna, unijsko delo prve vrste.

★

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2857-59 SO. LAWDALE AVENUE
TELEFON ROCKWELL 4894

Tam se dobe na šalje tudi vsa ustnena poiznaila
CHICAGO, ILL.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Še sklopu 12. redne konvencije so lahko naročili na list Prosveto in prišlo eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enake, ne glede ali naročimo \$1.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačujejo pri zasnovanju \$1.20 za tednik, so jim to prišlo k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči, da je list predrag za člano S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini morda, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tišiti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena lista Prosveta je:	
Za Zdrnč. državo in Kanado \$1.00	Za Chicago in okolico je \$1.50
1 tednik in _____ 4.00	1 tednik in _____ 6.50
2 tednika in _____ 8.00	2 tednika in _____ 10.00
3 tednika in _____ 12.00	3 tednika in _____ 15.00
4 tednikov in _____ 16.00	4 tednikov in _____ 20.00
5 tednikov in _____ 20.00	5 tednikov in _____ 25.00

Za Evropo je _____ \$2.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v platu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, S.N.P.J.
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošljem naročnino na list Prosveto vsoto \$ _____

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Deset povesti

Anton Novčan

PETER KOBULA

II

(Se nadaljuje.)

"Si prišel, ljubi moj, si vedel, kaj z mano delajo... Kaj pa fantiči doma? Si jim skuhal mleka, si jim dal kruha? O Bog, da, da še enkrat pridem domu."

Na komisarijatu so Francozo obsodili zaradi beračije na šest ur zapora in jo takoj zaprli. Peter pa izsuvali na ulico. Opetel se je in dolgo stal na enem mestu. Glava ga je bolela, oči so ga skelele in občutili je, da leze skupaj in postaja majhen ko makovo zrno. Prva jasna misel, da mora od tod, ga je opijnila in ni se premaknil z mesta. Nato je za hip pomislil, da mora hitro nekam na delo. Pokloni se fabrikantu, če je treba do tal, in poprosi za predujega. Poglavitno je, da prinese domu kruha za dva tri dni in potem bo delal, bo garal in če ga tudi odejejo na kožo.

Prestopil je in hotel oditi po znani ulici do fabrike, toda te-

daj je vstala v njegovem srcu jeza in strašna želja po maščevanju ga je dvignila, da je zrasel iz makovega zrna v orjaka, kakršen je bil po telesu. Zaškril pa je z zobmi in zasikal:

"Psi prokleti! Pobijem jih vse in potem bo vsemu kraj. Bolje itak biti ne more!"

Okrenil se je, da bi zdijval po Francozu in je ugledal Zelenka pred sabo. Rdečebralec je držal v roki bankovec in oplazil z njim Petra po nosu.

"Sem ga že zalotil," je govoril Zelenko veselo, "dobrega znanca sem našel in glej, za prvo silo imamo. Ste opravili, a? So jo zaprli, ženko tvojo. No da! Saj veliko ne bo, kvečjemu par ur bo sedela za mrežo."

"Psi prokleti!" je ponavljal Peter Kobula.

Rdečebralec je hihital veselo in ga vzel pod roko.

"Taki so! Kaj ti nisem pravil, Kobula? Dokler traja noč, je noč, in vsa elektrika tega sveta je ne prežene. Kadar pa pride dan, bo pravi dan! Kdo bo ukraadel solnce ali ga sklatil z nebes? Ti pa za sebe skrbi in pusti ideje in v svojo vest zakopljaj globoko v zemljo za sedem let! Pa

stopiva v krčmo, da se otečai, lačen si!"

Peter Kobula je stopil voljno za njim.

III

Francko so držali v zaporu več nego šest ur, ker je v obupu razsajala in grdo ozmerjala vsakega policaja, prišledega mimo njene rešetke. Ta krotka ženska je postala razdražena volkulja in bila bi davila in morila, ko so jo proti večeru izpustili, da je ni zadržala misel na otroke. Zletela je na plan kakor divja ptica iz kletke in hitela naravnost proti domu. Peter Kobula jo je dvakrat iskal, prvič zaman, drugič pa jo je zgrabil in se vrnil nazaj v krčmo. Rdečebralec Zelenko je našel še dva tovariša, ki sta pa že zaspala za mizo in glasno hrkala. Ko so prižgali luč, se je Peter Kobula dvignil, da bi odšel, toda Zelenko ga je zgrabil za rokav in ga prisilil, da je zopet sedel.

Oba sta bila omamljena od žganja.

"Kaj bi hodil," je govoril Zelenko, "do svoje kolibice še pri deš nocoj. Rajši mi povej, kaj misliš početi?"

Petra je zbudilo v srce. Doma je pustil otroke brez kruha in